

(Hegymegi) Kiss Áron (1845–1908)

Bölcsészdoktor, tanítóképző-intézeti igazgató. A Szatmár megyei Porcsalmán született. Apja református lelkész, később debreceni püspök volt. Tábori lelkészként részt vett a szabadságharcban, ezért annak leverése után állandó zaklatásnak volt kitéve. Áront édesanyja korai halála után nagyszülei nevelték. A nehéz gyermekkor ellenére szorgalmasan tanult. Alsóbb iskoláit Szatmárnémetiben, a gimnáziumot és később a főiskolát Sárospatakon végezte. Utóbbi helyen lelkészképző vizsgát is tett 1865-ben. 1866-ban segédtanár Patakon, 1867-ben házitanító ugyanott, az Uray családnál. A bölcsészeti és hittudományi tanfolyam elvégzése után apja mellett segédlelkész is volt. E tevékenység nem elégitette ki, ezért Szatmáron bírói, később ügyvédi tanulmányokat folytatott. Érdeklődése azonban egyre inkább a pedagógiára irányult. 1870 fordulópontot jelentett életében. Mivel Nagy Lászlót (a hazai gyermektanulmányozás azonos nevű, ismert képviselőjének édesapját), a nagykőrösi iskola igazgatóját tanfelügyelőnek nevezték ki, a megüresedett igazgatói állásra Török Pál püspök és Ballagi Mór ajánlására a huszonöt éves Kiss Áront nevezték ki. Székfoglalóját a kor neves pedagógusáról, Diesterwegről tartotta. 1872-ben Kolozsvárott pedagógiából doktori oklevelet szerzett, ezt követően Ausztriában, Németországban és Svájcban látogatott meg tanítóképző-intézeteket, tanulmányozta a népnevelést. Hazatérve, Németországban szerzett tapasztalatai alapján sürgette egy központi pedagógiai könyvtár létesítését. A gazdag hazai taneszköz gyűjtemény ismeretében felmerült benne egy országos pedagógiai könyvtár és tanszermúzeum összekapcsolásának terve. Szenvedélyesen harcolt a hazai neveléstudományi irodalomért. A Magyar Paedagogiai Társaság egyik alapfeladatának tartotta a hazai pedagógiai irodalom hozzáférhetőségének megteremtését, valamint a külföldi (angol, német, francia) pedagógiai törekvések megismertetését. 1875-től a budai állami tanítóképző-intézetben pedagógiát és magyart tanított, 1881-től már csak pedagógiát. 1894-ben kinevezték az igazgatásilag különvált polgári iskolai tanítóképző-intézet igazgatójává, s egészen 1907-ig töltötte be ezt a tisztséget. Ekkor nyugalomba vonult, s udvari tanácsosi címet kapott.

Munkásságának fontos részét képezték a tanítóképezdei tankönyvek, kézi- és vezérkönyvek. Tagja volt az egyetemes és képviselői tanítógyűléseknek, az országos közoktatási tanácsnak és tanszermúzeumi bizottságnak; elnöke az országos ref. tanítóegyesületnek; titkára az első paedagogiai társaságnak. A tanítók országos árvaháza alapítóinak egyike, s az árvaházi egyesületnek csaknem egy évtizedig titkára volt, valamint a züllő félben levő gyermekek számára nevelőintézeteket emelő nagypénteki ref. társaság elnöke. A nevéhez fűződik a Magyar Gyermekekjátékgyűjtemény megteremtése is. „Oly soknak világított” – mondták búcsúztatásakor.

Munkái:

- *A neveléstörténet kézikönyve különös tekintettel Magyarországra, Pest, 1872. (2. kiad. Budapest, 1875, 3. kiad. Budapest, 1878, 4. kiad. Budapest, 1880.)*
- *A nevelés- és oktatástörténet kézikönyve. Budapest, 1875.*
- *A népiskola módszertana. Budapest, 1876., (2., átdolgozott kiadás) 1879. (Gyertyánffy Istvánnal)*
- *Hazai történelem és alkotmánytan a népiskolák számára. Budapest, 1880. (2. kiad. 1882.)*

- *A magyar népiskolai tanítás története I-II. füzet. Budapest, 1881-83.*

- *A magyarok története kapcsolatban a világtörténet nevezetesebb eseményeivel az elemi iskola V. osztálya számára. Budapest, 1882., (2., átdolgozott kiadás V-VI. osztály számára, két kötet) 1893.*
- *Vezérkönyv a népiskolai történettanításhoz egyszersmind Bevezetés a történettudományba tanítók és tanítójelöltek számára. Budapest, 1882., 1886. (2. kiadás)(Mayer Miksával).*
- *Losontzi István életrajza. Lampel, Budapest, 1905. Irodalom:*
- *Gyulai Ágost: Kiss Áron: Losontzi István életrajza. Magyar Paedagogia, 1906. 53-57. I.*
- *Gyulai Ágost: Emlékbeszéd Kiss Áron fölött I. Magyar Peadagogia, 1909. 137-148. I.*
- *Endrei Gerzson: Emlékbeszéd Kiss Áron fölött II. Magyar Peadagogia, 1909. 213-228. I.*
- *H. Kiss K.: Kiss Áron emlékezete. Nagykőrös, 1914.*
- *Árpássy Csaba: Kiss Áron. In: A Budapesti Tanítóképző Intézet száz éve. Budapest, 1969. 176-210. I.*
- *Müllerné Seres Ágnes: Kiss Áron tankönyvírói munkássága. In: Neveléstörténeti füzetek 1. Budapest, 1984. 5-12. I.*
- *Kelemen Elemér: Hegymegi Kiss Áron (1845-1908) pedagógiai munkássága. Pedagógiai Műhely, 1995. 5. sz. 43-47. I.*
- *Jáki László: Kiss Áron a tankönyvíró. Könyv és Nevelés, 2. sz.*

http://t0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcT7I37_q1O9-eGJKczKpT_j9I7oG1ebvtF-QJt9I7y737_UjFKr

http://www.tanszertar.hu/eken/2008_02/images_0802/ka2.jpg